

Конференція на Тиждень Виховання 2020**«Дім вдома» («Благословення рідного дому»)**

Минулого року під час Тижня Виховання ми звернули наш погляд на роль батька в родині, тому темою заходу були слова (майже девіз): «Тато вдома». В цьому році хочемо поглянути на значення дому в житті людини. Тому тема звучить наступним чином: «Дім вдома». Ця тема дуже пов'язана з попередньою. Чому? Тому що в Святому Писанні «бути вдома» означає «бути в батька». Іншими словами, людина яка перебуває в присутності батька (батьків) перебуває вдома!

Сьогодні світ переживає пандемію. Вірус змусив всіх нас бути вдома: деякі повернулися додому із заробітків після багатьох років відсутності, деякі змушені змінити стиль свого життя, який раніше не передбачав багато часу на перебування в родині, а тепер треба залишитися вдома. Можна сказати, що зовнішні обставини і ситуація самі впровадили порядок і все вирішили. Але сьогодні можна також почути побоювання за цілісність родин (і такі побоювання не є безпідставними) у зв'язку з неготовністю членів родин проводити разом стільки часу у замкненому просторі власної квартири чи дому. Отож карантин став великим екзаменом родинного життя на зрілість! Карантин – це екзамен і випробування, в котрому лунає питання: чи є справді в мене вдома є ДІМ? Тому що найбільшою проблемою у питанні родини і дому є навіть не проблема пов'язана з тим, що хтось перебуває поза домом (десь далеко), найгірше - це коли людина перебуває в себе вдома і відчуває себе чужою, зайвою, незахищеною, як наче не на своєму місці і не в своїй тарілці.

Що потрібно для того щоб людина відчувала атмосферу родинного дому в себе вдома? Так! Звучить дуже парадоксально, але в цьому дивному формулюванні є правда.

Психологи говорять, що якість нашого життя залежить від якості наших відносин з іншими людьми (а особливо близькими). Підтвердженням цього стали нещодавні висновки зроблені вченими Гарвардського університету на підставі довголітніх досліджень (можна подивитися: <https://www.youtube.com/watch?v=AAkx68Yu6Ng>). А висновки дуже прості: якщо людина має якісні відносини – її життя буде довголітнім, цікавим, наповненим сенсом.

Люди сьогодні намагаються досягнути **якісне життя**, добробут, комфорт. Заради такого бачення життя багато батьків залишають дім, виїжджають на заробітки, працюють, дистанційно забезпечують дітей всім необхідним (власне! чи дійсно всім необхідним?!). Так! Вони забезпечують дітям харчування, одягу, навчання, але чи не повторюється в житті цих дітей сценарій фільму «Один вдома»? І найбільшою загрозою для дітей, котрі залишилися одні вдома, є не напади зовнішніх ворожих сил, а безпосередня відсутність батьків: їх любові, уваги, виховання. Однак, навіть коли батьки є вдома, то часто хвилювання про якість дому можуть бути зведені до турботи про те, щоб вдома було гарно, тепло, сучасно, щоб був зроблений добрий ремонт. Так! Це також

необхідні і важливі речі! Але варто дати відповідь на питання: а чи в моєму домі є присутній емоційно теплий клімат? Чи в родині присутні теплі відносини? Відносини, які притягують! Кожний з родини (а особливо дитина) мають в своєму серці носити бажання повертатися додому. І саме про такий теплий мікроклімат домашніх відносин має подбати кожна родина. Тому що дуже часто ми зосереджуємося на другорядних справах, забуваючи про найголовніші речі. Сьогодні дуже часто ДІМ потребує не ремонту підлоги, стін чи стелі, а реставрації сімейних і загальнолюдських відносин. Люди мають навчитися просто бути присутніми один для одного.

ДІМ – ШКОЛА КОНТАКТІВ І ВІДНОСИН

Присутність є основою контактів

Дім вдома – це передусім присутність! Але присутність – це зовсім не проста справа. Що значить бути присутнім? Чи достатньо лише бути поруч з кимось у просторі, щоб бути присутнім? Чи чоловік, який повернувся із заробітків і перебуває вдома 24/7 – це чоловік і батько, який присутній для своєї дружини та дітей? Чи мати, яка від ранку до самої ночі обертається в домашніх клопотах і справах кухні – це мати, яка присутня в житті своїх дітей? Відповідаючи на ці питання, дуже легко зробити помилку, якщо подивитися на це поверхнево. Габріель Марсель говорить, що знаходитися в одній кімнаті (тобто бути поруч) і бути для когось присутнім – це різні речі. Щоб бути присутнім для когось потрібно бути присутнім на багатьох рівнях: це не тільки фізична присутність (перебування в одному просторі), але також емоційна та психологічна присутність. Наприклад: людина може перебувати з іншою людиною в одній кімнаті, але одночасно не виявляти до неї жодних почуттів, не звертати на неї уваги. У такому випадку людина начебто є поруч, але вона відсутня на інших, дуже важливих рівнях. Саме такий сценарій відносин може панувати всередині родини між подружжям чи між батьками і дітьми. Враховуючи багатогранність людської особистості та сприйняття інших, кожній людині треба навчитися спілкуватися з оточенням на декількох рівнях, а не спрваджувати контакт до мінімуму.

П'ять мов любові:

Напевно більшість з нас чули про п'ять мов любові, про які говорить доктор філософії Гері Чепмен у міжособистісних стосунках. Може здаватися, що це відомі речі, але в житті завжди діє правило: люди хочуть дотягтися до зірок, забуваючи про фундаменти. Ми не будемо присвячувати увагу кожному з цих фундаментальних принципів. Зосередимося лише на декотрих з них (більш детально можна ознайомитися з питанням безпосередньо з джерел: «П'ять мов любові у подружжі» «П'ять мов любові до дітей» «П'ять мов любові у підлітків»).

Варто сказати декілька слів про користь, яку несуть в собі вищезгадані мови любові, тому що саме дім і його атмосфера має бути середовищем в котрому люди говорять один з одним «зрозумілою мовою». Отож, **п'ять мов**

любові: фізичний дотик, подарунки (також сімейні традиції), спільне проведення часу/якісний час, слова підтримки, служіння/взаємодопомога.

ФІЗИЧНИЙ ДОТИК

Розглядаючи аспект фізичного дотику в родині, згадується момент повернення додому і зустрічі отця зі своєю дитиною з притчі про блудного сина:

«Встану та й піду до батька мого [...] І встав він і пішов до батька свого. І як він був іще далеко, побачив його батько його й, змилосердившись, побіг, на шию йому кинувся і поцілував його». Лк 15, 18.20

Милосердний отець обрав обійми, щоб промовити до сина і сказати йому про свою любов і радість. Неможливо переоцінити значення дотику в процесі спілкування. Тому дуже важливо, щоб у відносинах родини не забракло цієї мови любові. І нехай нас не дивує це твердження, тому що дослідження показують, що багато батьків торкаються своїх дітей тільки тоді, коли це необхідно. А фізичний дотик є найлегшою формою любові і дуже промовистою. Отець, з притчі, міг би зустріти сина і дуже довго пояснювати йому словами, як він чекав його і сумував за ним. Але було достатньо кинутися в обійми і поцілувати сина, щоб той усе зрозумів і відчув силу батьківської любові. Обійми, рука підтримки (в прямому сенсі цього слова) – це дуже виразний знак для людини, що вдома її чекають, люблять, готові прийняти з будь якою проблемою.

Люди промовляють один до одного мовою тіла і дотику. Тому не має нічого дивного в тому, що після конфлікту, коли людина тримає образу на когось з близьких, вона не хоче, щоб її зачіпали, доторкалися до неї. Це свідчить про втрату спілкування на фізичному рівні між членами родини, о може негативно впливати на загальний клімат у домі. У зв'язку з цим, завжди варто боротися за здорові відносини і не боятися виявляти свої почуття за допомогою дотику, який може «лікувати».

СПІЛЬНЕ ПРОВЕДЕННЯ ЧАСУ:

Спільне проведення часу дозволяє батькам і дитині краще пізнати один одного. Лише реальна близькість дозволяє батькам побачити здібності, обмеження, зацікавлення, страхи і прагнення дитини. В результаті спільно проведеного часу батьки стають більш вразливими на потреби любові, які виявляють діти своєю поведінкою. Тому діти дуже часто розцінюють «час» як показник любові батьків до них. Можна навіть сказати, що діє правило: «Я знаю, що ти любиш мене настільки, наскільки ти є поруч зі мною (скільки приділяєш мені часу).

Сімейний стіл

Антуан де Сент-Екзюпері говорить, що «без серця немає дому». Відомо, що мав на увазі французький автор. Дійсно, в кожній справі, яка пов'язана з домом і сімейним життям, має бути серце. Людина має вкладати своє серце в кожне слово, вчинок і, навіть, погляд. Але що є серцем дому?

Якщо подивимося на історію, то зауважимо, що раніше центром домівки був стіл, навколо якого збиралася ціла родина. Стіл виконував не тільки функцію місця для приймання їжі, але також місця діалогу, прийняття рішень, ділення, гри. Навіть будівлю дому проектували так, щоб усе життя родини було зосереджене навколо однієї кімнати.

Сьогодні дуже часто в багатьох родинах через різний графік дня навіть не має звичаю спільно приймати їжу за одним столом. А в родинах де традиція спільного столу присутня, може спостерігатися зведення до мінімуму часу, який проводиться разом за столом. Кожний швидко «зробив своє» і побіг далі в «своє життя». Ясна річ, що все це відбувається через шалений ритм життя, в якому опинилися люди, котрі одночасно втратили віру в те, що можна жити інакше.

Що стосується діалогу за одним столом, то всі ми знаємо, які проблеми існують і загрожують кожній родині. Власне в цьому місті треба згадати і повторити слова Г. Марселя, що бути з кимось поруч – це не значить бути присутнім для нього. Напевно сьогодні найбільшим ворогом діалогу між людьми, як в родині так і в суспільстві, є смартфон! Смартфон, котрому людина готова приділити більше уваги ніж іншій людині. Така постава (чи навіть ментальність) дуже шкодить присутності і краде людей один в одного. І найкраще можна помітити ціну такого викрадення саме при столі. А тому варто розвивати в родині культуру мудрого і практичного користування смартфоном, соцмережами, телебаченням, керуючись словами: *«на все слухна хвилина під небом» Проп 3,1.*

Сімейний вівтар

Але як говорить Господь: «не самим хлібом живе людина» Мт 4,3. Єдність родини будується не тільки під час трапези при столі. св. Йоан Золотоуст, говорячи про родинне життя, зауважує: *«Коли ви приходите додому, то накриваєте не лише земний стіл, а й духовний..., так ваша оселя стає Церквою».*

Дуже важливим елементом творення родинного клімату є спільна молитва навколо сімейного вівтаря (місця проведення молитви). Батьки, які хочуть виховати в своїх дітях найкращі людські якості, не можуть легковажити питанням молитви у родині. Саме від них діти мають навчитися щирого і глибокого контакту з Богом.

Церква постійно підкреслює, що кожна християнських родина є домашньою Церквою, яка своїм спільним життям складає Богу приємну жертву. Однак, що в нашому суспільному контексті, не в усіх сім'ях можна

побачити вдома конкретно визначеного місця для молитви. А саме таке місце мало би бути свідченням для дітей про пріоритети родини і виховувати до справжнього життя у Христі.

Духовний стіл (сімейний вівтар) – це також місце і час прощення і примирення. Багато проблем і конфліктів вирішуються під час або після молитви. Спільна молитва вчить приймати один одного з недоліками, але також дає світло як ці недоліки викорінювати в собі і допомогти подолати їх іншому.

Міцну родину і дім можна збудувати лише навколо цінностей які не проминають. Час проведений вдома біля родинного вівтаря – це час контемплії (споглядання) вічних цінностей і впровадження їх у повсякденне життя. Молитва – це матеріал, котрий скріплює події, факти і вчинки життя. Без молитви все чим наповнене життя родини було б лише окремими цеглинками, котрі не будують дому, а навпаки впроваджують напруження.

Закінчення:

В житті можна багато говорити про різні речі і добрі справи. Однак, не розмови приносять плоди та користь. Лише сумлінне, дисципліноване і старанне виконання конкретних порад, вимог дозволяють досягнути міцний фундамент і призводять до зростання у доброму.

«Кожний, хто слухає ці мої слова й виконує їх, подібний до розумного чоловіка, який збудував свій дім на скелі». Мт 7,26

До будування дому на скелі покликана кожна родина. Скеля – це міцний фундамент, на якому кожна людина може будувати своє життя, погляди, відносини. Християнський дім і родину мають вирізняти саме міцні основи і впевненість, яка походить від віри в Бога і приносить конкретні плоди у житті: у життєвих виборах, вчинках та спрямуванні. Це не легкий шлях і тому Господь, котрий зростав у домі в Назареті, запрошує нас віднайти у власних домівках і родинях силу і підтримку для виконання цього завдання.

о. Олександр Пухальський